

MTK-EP/Ojaniemi
30.8.2024

Arvoisat Kauhajoen Ruokamessujen kutsuvieraat, näytteilleasettajat, messujen järjestäjät ja vierailijat. Olen Yrjö Ojaniemi, MTK-Etelä-Pohjanmaan toiminnanjohtaja ja itsekin viljelijä ja ruoantuottaja. Minulla on ilo ja kunnia toivottaa teidät kaikki tervetulleiksi Kauhajoen Ruokamessuille ja pitää teille näiden messujen avajaispuhe.

Suomessa huoltovarmuus ja varautuminen ovat olleet itsenäisyyden aikana tärkeitä kansallisia kysymyksiä. Oman kansallisen ruoantuotannon turvaaminen on ratkaisevan tärkeää huoltovarmuuden säilyttämisessä ja varautumisessa erilaisiin kriisi- ja poikkeustilanteisiin. Kotimaisen turvallisen, laadukkaan ja riittävän raaka-aineen saanti ratkaisee myös kotimaisen elintarviketeollisuuden toimintaedellytykset. Jos kotimaista raaka-ainetta ei ole saatavilla, aikaa myöten myös elintarvikkeiden jalostus siirtyy ulkomaille.

On päivänselvää, että kansakunnan elintarvikehuoltoja ei voida jättää tuonnin varaan. Normaalioloissakin on kyse omien tuotantomahdollisuuksiemme järkevästä käytöstä – tuonnin varaan jättäytyminen tarkoittaa pahimmillaan kansantalouden velkaantumista ja omien resurssiemme (pelto, vesi, auringon säteily jne) ja uusiutuvien luonnonvarojemme hyödyntämättä jättämistä.

Elintarvikkeiden kotimaiset raaka-aineet tuotetaan suomalaisilla perheviljelmillä. 2000-luvulla on keskusteltu paljon alkutuotannon kannattavuudesta. Tuotannon jatkuminen pitkällä tähtäimellä ei ole mahdollista, jos viljelijöiden tulotasoa ja tuotannon kannattavuutta ei pystytä turvaamaan. Alkutuotannon kannattavuus taas riippuu sekä EU:n yhteisen maatalouspolitiikan rahoituksesta ja sisällöstä että markkinoiden toimivuudesta.

Avaan näitä asioita seuraavassa vähän tarkemmin.

.....

Ennen EU-jäsenyyttä Suomessa oli käytössä kansallinen maatalouspolitiikka. Maataloustuotteiden hinnoista neuvoteltiin valtion ja MTK:n välisissä maataloustuloneuvotteluissa ja tavoitteena oli turvata kotimainen ruoantuotanto ja viljelijöiden kohtuullinen tulotaso muihin väestöryhmiin verrattuna. Keskeisenä välineenä olivat yleistä kustannustasoa seuranneet **hintaratkaisut** sekä **rajasuojan** ylläpito mm. tullien, tuontimaksujen ja vientituen avulla.

Euroopan Unionin jäsenyys muutti viljelijöiden ja alkutuotannon asemaa merkittävästi. Suomen liittyessä EU:n jäseneksi 1995, EU:ssa oli myös käytössään hintojen sääntelyyn ja rajasuojaan perustuva maatalouspolitiikka. Ratkaiseva ero tuli siitä, että silloinen EU-hintataso perustui Keski-Euroopan hinta- ja kustannustasoon. Suomalaiselle alkutuotannolle ja koko maamme ruokaketjulle tämä tarkoitti hurjaa sopeutumista.

Vuoden 1995 jälkeen on tapahtunut paljon. Maailmankauppaa on vapautettu ja EU on askel askeleelta alentanut sisämarkkinoilla maataloustuotteiden tuottajahintatasoa ja poistanut EU:n sisämarkkinasuojaa. **Tällä hetkellä maailmankaupassa maataloustuotteet liikkuvat kauppasopimusten ja vapaakaupakiintiöiden puitteissa melko vapaasti.**

Sen seurauksen myös eurooppalainen alkutuotanto Euroopassa toimii globaaleilla markkinoilla. EU:n hintareformien ja tuottajahintojen laskun kompensoimiseksi alun perin tarkoitettut EU:n maataloustuet on nyt pääsääntöisesti irrotettu tuotannosta ja tukien saamiseksi viljelijältä edellytetään monia toimia ympäristön, ilmaston, biodiversiteetin ja eläinten hyvinvoinnin hyväksi. Näiden asioiden ottaminen EU-tukien ehdoksi on tuonut mukanaan viljelijöille raskaan valvonta- ja byrokratiataakan.

EU:n maatalouspolitiikassa on toimittu maailmankaupan vapauttamisen paineissa ja samalla tuudittauduttu siihen, että kriisinkin sattuessa maailmalta saa halpaa ruokaa. Samalla EU:n oman ruoantuotannon kustannuksia on nostettu vuodesta toiseen tiukkenevilla ympäristövaatimuksilla. Tiukemmilla vaatimuksilla on hyvät tavoitteet, mutta samalla myös hintansa.

Tuottajien kannalta tämä olisi reilua vain siinä tilanteessa, jos tuontiruoalle asetettaisiin samat tuotantovaatimukset ja kunnianhimoisten ympäristötoimien kustannukset olisi mahdollista kattaa sen jälkeen markkinoilta. Kun näin ei tapahdu, seurauksena on maatalouden heikko kannattavuus, mikä pitkällä tähtäimellä vaarantaa huoltovarmuuden ja laadukkaiden elintarvikkeiden saatavuuden. Alkutuotannon heikko kannattavuus on näkynyt myös Euroopan viljelijöiden mielenosoituksina ja epätoivoisena viestinä poliittisille päättäjille.

.....

Näin päästiinkin maatalouspolitiikasta sujuvasti markkinoihin. Suomessa kauppa on poikkeuksellisen keskittynyttä kansainvälisesti verrattuna. Kaksi suurta kotimaista ja yksi ulkomainen kauppaketju ovat vuosien ajan käyneet markkinaosuuskilpailua ruoan hintaa halpuuttamalla. Tulosjulkistusten perusteella kauppa tekee edelleen ennätystuloksia.

Hintakilpailusta on seurannut, että elintarvikeketjun alkupäässä olevalle alkutuotannolle ei ole jäänyt sellaista osuutta, että saadut tuottajahinnat olisivat edes yhdessä EU-tukien kanssa riittäneet kattamaan todellisia tuotantokustannuksia. Kannattavuuskirjanpito tietojen mukaisesti tämä on tarkoittanut, että viljelijä ei ole saanut edes tyydyttävää korvausta tekemälleen työlleen ja tuotantoon sidotulle pääomalle.

Suomessa pohjoiset luonnonolosuhteet sekä alkutuotannon tiukat ympäristö-, ilmasto-, turvallisuus-, laatu- ja mm. eläinten hyvinvointimääräykset nostavat maatalojemme tuotantokustannuksia moneen muuhun maahan verrattuna. Tuotannon kotimaisista laatu- ja ympäristövaatimuksista ei Suomessa kuitenkaan haluta tinkiä.

Vaikka suomalainen maatalous ja elintarviketeollisuus ovat onnistuneet nostamaan tuottavuutta voimakkaan rakennemuutoksen avulla, epäreilu markkinatilanne on johtanut alkutuotannossa kannattavuuskriisiin. Alkutuotannon kannattavuuskriisi on tällä hetkellä Suomessa suurin uhka kotimaiselle ruoantuotannolle ja maamme huoltovarmuudelle.

Oman ruoantuotannon turvaaminen pitkällä aikavälillä edellyttää ruokamarkkinoiden toimivuuden parantamista. Joitain askeleita tähän suuntaan onkin tehty viime vuosina, mm. ruokamarkkinalaki ja ruokamarkkinavaltuutettu, alkuperämerkintöjen parantaminen ja julkisiin hankintoihin liittyvät parannukset. Nykyisessä hallitusohjelmassa on myös monia kirjauksia, joilla pyritään parantamaan alkutuottajan asemaa ruokaketjussa. Lainsäädännön muutokset ovatkin välttämättömiä, että ruokamarkkinoiden epätasapainoa saataisiin korjattua. Lisäksi voimme hakea laadukkaalle omalle tuotannollemme parempaa hintaa markkinoilta viennin avulla.

.....

Edellä mainituista haasteista huolimatta ruoalla on tulevaisuutta. Ruoka on välttämättömyys, sitä on saatava käytännössä joka päivä. Jos Suomessa jossain ruokaa tuotetaan, niin Etelä-Pohjanmaalla. Olemme ruokamaakunta, missä on monipuolista maataloustuotantoa.

Meillä Etelä-Pohjanmaalla vallitsee myös laaja yhteisymmärrys eri toimijoiden - tuottajien, jalostusyritysten, kaupan, päättäjien ja kuluttajien kesken - alkutuotannon merkityksestä aluetaloudelle, työllisyydelle, yrittäjyydelle ja hyvinvoinnille. Se luo osaltaan uskoa tulevaisuuteen.

Etelä-Pohjanmaalla maataloudessa on ”vahva tekemisen meininki”. Maakuntamme on ollut useana vuotena kärjessä maatalouden investointien määrässä. Monessa tuotteessa osuutemme koko maan tuotannosta on kasvanut viime vuosina. Maakuntamme on suurimpien joukossa maidon sekä naudan-, sian- ja siipikarjanlihan tuotannossa.

Muutos ei ole kuitenkaan ollut helppoa. Koko elintarvikeketju on käynyt läpi varsin rajun rakennemuutoksen. Maatilojen lukumäärä on laskenut koko EU-ajan noin 4 % vuodessa. Jatkavilla tiloilla on investoitu ja kehitetty maataloustuotantoa tai toimeentulon turvaamiseksi on haettu muita tulonlähteitä. Maakuntamme elintarvikejalostajat ovat kehittäneet voimakkaasti toimintaansa ja pystyneet omalta osaltaan turvaamaan elintarvikeketjumme kilpailukykyä.

.....

Suomalainen kuluttaja on luottanut suomalaiseen ruoantuotantoon. Siitä suuri kiitos kuluttajille. Kotimainen elintarvikeketju on pystynyt tarjoamaan kuluttajalle monella mittarilla maailman parhaimpia elintarvikkeita. Turvallisuus, puhtaus, jäljitettävyyys, tuoreus ja maku ovat maassamme huippuluokkaa.

Suuri joukko kuluttajia on löytänyt myös pienempien elintarvikeyritysten laadukkaat ja elämyksiä tarjoavat tuotteet. Osa kuluttajista on myös valmis maksamaan näistä tuotteista vähän enemmän ja siten sekä valmistaja että raaka-aineen tuottaja voi saada aidosti markkinoilta vähän parempaa hintaa.

Täällä Ruokamessuilla näemme suuren joukon alan toimijoita, ja kuluttajilla on mahdollisuus hakea hienoja elämyksiä ruoan ympäriltä. Hämes-Havusen perinteinen pihapiiri antaa myös hienot puitteet messuille. Ruokamessut tarjoavat erinomaisen kohtaamispaikan kuluttajien, ruoantuottajien ja elintarvikevalmistajien sekä muiden ruokaketjun toimijoiden välille. Perinteiset tuotteet mutta myös monet uutuudet; Mehut, marjat, leipomotuotteet, juustot, perinteiset makkarat, kalat ja säilykkeet sekä muut ruokaan liittyvät palvelut ja tarvikkeet – täältä ruokamessuilta löytyy paljon kiinnostavaa.

Toivon, että Ruokamessut osaltaan vahvistavat sitä ajatusta, että ruoka ei ole pelkkää halpaa tankkaamista, vaan osa ihmiselon nautintoja. Kun ruoka on elossapysymisen kannalta välttämättömyys, miksi se ei voisi samalla olla elämys, joka osaltaan tekee elämästä elämisen arvoista.

Toivotan Teille kaikille antoisia messupäiviä. Kiitos.

Yrjö Ojaniemi
MTK-Etelä-Pohjanmaa
toiminnanjohtaja